

un inventari imprescindible de la música valenciana

► Josep Vicent Frechina té un coneixement exhaustiu de la cançó en valencià com demostra en aquesta publicació.

Una enciclopèdia de la nostra cançó

Frechina analitza la cadena de transmissió que va del cant d'estil a Pep Gimeno, 'Botifarra'

Josep Palomero

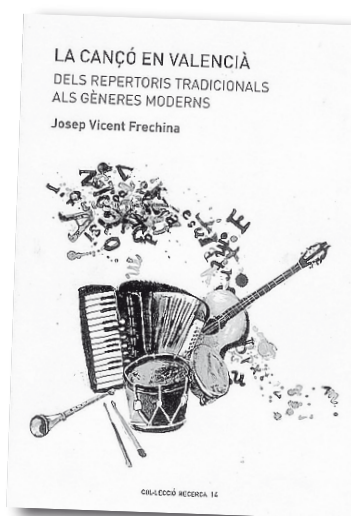
Josep Vicent Frechina ha publicat recentment 'La cançó en valencià' (Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2011). No es tracta d'un llibre més sobre història de la cançó, sinó d'una enciclopèdia de butxaca ben completa sobre aquest tema. Conté una gran quantitat de dades i de noms relacionats amb aquesta expressió cultural, a més de tota una sèrie d'exposicions, reflexions, anàlisis i conclusions, tan documentades i definitives, que serà un llibre de referència per a qualsevol persona que desitge conèixer la història d'aquest gènere en la societat valenciana contemporània.

Frechina té un coneixement exhaustiu de la cançó en valencià. En aquest llibre ha inclòs un capítol annex que conté l'inventari més complet que s'ha elaborat sobre la producció discogràfica expressada en valencià, ja que ha enumerat tots els discos que s'han publicat i totes les cançons incloses en recopilacions o col·lectius que no figuren en la discografia oficial dels diferents músics i cantants. Ha distribuït tota aquesta producció en sis apartats que corresponen a documents sonors, corals i música culta, grups de danses i rondalles de corda, dolçainers, cant d'estil i gèneres moderns.

A més d'aquest pràctic annex, Frechina ha estructurat el llibre en altres nou capítols. En els dos primers analitza els únics gèneres populars que van aconseguir cridar l'atenció de la indústria discogràfica, el cant d'estil i les albaades. En els altres set ordena cronològicament l'evolució dels gèneres moderns, des dels orígens de la Nova Cançó fins a les manifestacions actuals. Com bé adverteix Honorat Ros en el pròleg, en tots els casos Frechina explica en primer lloc el context sociopolític de cada moment i l'evolució en relació a la situació precedent.

ANÀLISI

Considera Frechina que el cançoner no s'ha d'anitzar com una manifestació popular estàtica, ja que és una expressió mutable subjecta a una realitat canviant, que es renova i es transforma, passant de l'horta a la fàbrica, del camp a la ciutat. A tal fi, qualsevol manifestació musical que un determinat grup social expresse com un mitjà d'autoreferència, constitueix una forma d'organitzar activament la memòria col·lectiva i és, per tant, un document sonor que cal prendre en consideració. Per aquest motiu reivindica tant el cançoner que s'ha originat en l'àmbit fabril com les cançons de festa, de ball, de gresca i de ronda, les jotes, se-

Gran estudi

Frechina s'ocupa de la música valenciana de totes les èpoques més recents

guidilles i fandangos, així com les cançons religioses.

Els capítols referits al cant d'estil i a les albaades són molt interessants, sobretot perquè aquests gèneres tradicionals han estat a punt de desaparèixer, devorats pels moderns processos d'urbanització. El cant d'estil, format en l'actualitat per una sèrie de modalitats que reben el nom de 'valencianes', prové segurament de l'estilització d'algunes formes de cant que s'interpretaven en balls populars i en rondes de fadrins. En canvi l'albada, d'origen medieval, és una modalitat completament diferent. Mentre que el cant d'estil s'acompanya amb instruments de corda i de vent, els interludis de les albaades es fan amb dolçaina i tabal. En ambdós casos és imprescindible el versor, l'especialista que dicta la cobla a l'orella del cantant.

Aquests gèneres corresponen al món tradicional, de la mateixa manera que la resta són producte de la modernitat. En primer lloc, el moviment musical, cultural i polític de la Nova Cançó, que assolí unes dimensions insòlites com a mitjà d'oposició al franquisme, desvetllà la consciència popular i féu que l'autoestima col·lectiva augmentara. El Raimon d'aquell període en fou el catalitzador essencial, i la seua aparició pública provocà una reacció en cadena que superà els plantejaments dels Setze Jutges. Vencent les reticències d'alguns sectors barcelonins, Raimon aportà un fort contingut emocional amb una

expressió d'autenticitat. Després d'ell vingueren Lluís Miquel i Els 4Z, i Ovidi Montllor, l'interpret més original i versàtil.

Entre 1969 i 1974 es creà l'associació Amics de la Cançó, orientada a promocionar noves veus i a dotar d'una estructura organitzativa l'incipient moviment musical, fruit de la qual foren, entre altres, Al Tall, Els Pavessos, Paco Muñoz, Carraixet, Lluís el Sifoner, Carles Barranco, Aplec i Cadafal.

En el tercer període, entre 1975 i 1981, en plena l'eufòria democràtica, enmig de diversos aplecs, trobades i festivals multitudinaris, la cançó funcionà com a eina d'identificació ideològica i es caracteritzà com un mitjà d'expressió popular. Però la indústria discogràfica valenciana era pràcticament inexistente. A pesar de la tasca del Col·lectiu de Músics del País Valencià i de l'orientació valencianista d'alguns mitjans de comunicació, el final d'aquest període es caracteritzà per una crisi identitària causada per la pèrdua de funcionalitat de la cançó, la caducitat de les modes, la desactivació dels moviments cívics i l'esgotament dels models estètics. L'espectacle La veu d'un poble, celebrat el 9 d'octubre al Teatre Principal de València, representà la cloenda d'una etapa d'energia creativa, en què havia germinat el primer rock valencià amb noms com Pep Laguarda, Remigi Palmero i Juli Bustamante.

En la dècada de 1982 a 1992 hi hagué diverses iniciatives institucionals per a injectar energia a un moviment que, en paraules d'Adolf Beltran, travessava "Una crisi cantada", però a pesar d'això emergiren noms com Patarka, Joan Amèric i Carles Enguix, amb els quals se superà l'etapa de retraïment i s'inicià un lent procés de recuperació. Entre 1992 i 2000 el teixit civil valencià reviscolà, l'associacionisme cultural es reactivà i, gràcies també a dos festivals, el Tradicionari i el Tirant de Rock, aquest període fou propici a la recuperació de la cançó. Urbàlia Rurana, L'Ham de Foc, La Romànica del Saladar i Miquel Gil, van superar l'encasellament dels gèneres i van saber barrejar al seu gust la música tradicional amb la folklòrica i altres modalitats expressives més modernes. Mentrestant havien emergit diversos grups de rock, entre els quals destacà Obrint Pas, el més internacional, del qual derivaria el ska i La Gossa Sorda, un grup d'enorme èxit entre la joventut.

En l'últim capítol Frechina s'ocupa de la música valenciana del segle XXI. En aquesta darrera etapa destaca la labor del Col·lectiu Ovidi Montllor i la de les entitats cíviques i culturals que han aconseguit posar una altra vegada en funcionament una atapeïda xarxa de cicles i festivals. Amb noms com Feliu Ventura, Rafa Xambó, Verd-Cel, Carles Dénia o Pep Gimeno, 'Botifarra', la música en valencià no haguera recuperat un espai formidable si la seua excel·lència artística no haguera estat a l'altura de l'activisme dels organitzadors. ■